

ПРИЧИНИ ПРАВОПОРУШЕНЬ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

Світлана Лянгіна

Ст. Львівського університету бізнесу та права
Науковий керівник – Ковалів М.В.

У даній роботі зроблена спроба розглянути складне питання причин правопорушень в сучасній Україні, їхній політичний, економічний та загально кримінальний генезис.

Ключові слова: правопорушення, злочин, злочинність, ієрархія, карність, вина, дезадаптації.

Постановка проблеми. Правопорушення, як це впливає із самого терміна, є порушення права, акт, суперечливий з правом, його нормами, законом; здійснити правопорушення – значить «переступити» право.

Правопорушення є особливою різновидністю поведінки людей і інших суб'єктів суспільних відносин. Законом регулюються тільки поступки (вчинки) людей, їх дії або бездіяльність. Не можуть регулюватися нормами права думки людей або певні риси характеру. Правопорушення – це, перш за все, діяння. Воно відрізняється від права і від правомірної поведінки наступними ознаками.

1. Це суспільно небезпечне або шкідливе діяння. Усі правопорушення є суспільно небезпечними або шкідливими діяннями, оскільки вони спрямовані проти суб'єктивних прав і свобод людини, юридичної особи, держави або суспільства в цілому. Порушуючи природні права або права, які закріплені законом, правопорушник наносить шкоду людям, природі, державі чи організаціям.

2. Правопорушення – це протиправне діяння (дія або бездіяльність). Усі правопорушення спрямовані проти вимог чинного законодавства чи природних прав людини, які ще не закріплені в законодавстві.

3. Правопорушення – це винне діяння. Воно не тільки протиправне, шкідливе, небезпечне діяння, а й винне діяння. Без вини ніхто не може бути притягнутий до юридичної відповідальності. Вина – це психічне відношення особи до своїх протиправних діянь.

4. Правопорушення – це юридично карне діяння. Карність означає, що в чинному законодавстві передбачено склад правопорушень, і встановлена міра юридичної відповідальності.

Таким чином, правопорушення – це соціально небезпечне або шкідливе, протиправне, винне діяння деліктоздатного суб'єкта (фізичної чи юридичної особи), яке передбачене чинним законодавством і за яке встановлена юридична відповідальність.

Виклад результатів дослідження. У розвинутій, повноцінній правовій системі повинна дотримуватися деяка юридична ієрархія норм і законність правових актів. Існує ієрархія між законами і підзаконними актами, а також ієрархія самих законів і ієрархія підзаконних актів. Закони неоднозначні за своєю юридичною чинністю. Вищою юридичною чинністю володіють конституційні закони стосовно поточних законів.

Ієрархія припускає, що закон нижчої юридичної чинності повинний відповідати закону вищої юридичної чинності. Не підлягає застосуванню поточний закон, що суперечить конституційному. Не має сили закон, що суперечить новому закону рівної юридичної чинності. Як і закони, підзаконні акти знаходяться в суворій ієрархії.

Правопорушення, як і будь-який інший акт соціальної поведінки, не виникає само собою, поза людиною. Воно завжди має свого матеріального носія – особу, котра відзначається свідомою активністю і свободою вибору варіанту поведінки. Тому ніякі зовнішні обставини не можуть бути причинами якогось, в тому числі протиправного, вчинку.

Гегель писав: «Якщо людина посилається на те, що з істинної дороги її збили обставини, спокуси та ін., то цим вона хоче немов усунути від себе вчинок, але тим самим лише принижує себе до невиліної істоти – істоти природи, тоді як насправді її вчинок є завжди є її власним вчинком, а не вчинком когось іншого, тобто не наслідком будь-чого поза цією людиною».

Отже, буде помилкою вбачати причини правопорушень у якихось обставинах соціального середовища, або конкретної життєвої ситуації. Конструкція такого причинно-наслідкового відношення по суті нехтує особою з її свідомістю і волею, відводячи їй тільки роль центральної ланки, яка пов'язує причину і наслідок.

Загальновідомо, що крах тоталітарної системи у всіх пострадянських країнах (не лише в Україні) привів до росту злочинності, особливо організованої, та пов'язаного з нею насильства.

Сьогодні ми стикаємося з ситуацією, яка є вкрай драматичною. Ідеологія «життя заради світлого майбутнього» виявилася повністю зруйнованою протягом дуже короткого періоду. Але й уміння повноцінно, повнокровно жити без «казки» – не сформувалось. Ця ситуація, складна

навіть для дорослих, виявилась надскладною, зверх кризовою для підлітків і юнацтва. У результаті в багатьох з них виникає або повна розгубленість перед сьогоднішнім і найближчим завтрашнім днем, або бажання урвати від життя якомога більше, і негайно.

Серед неповнолітніх зростають такі злочини, як зловмисні вбивства, тяжкі тілесні пошкодження, розбійні напади, грабунки, зґвалтування. Це свідчить про ускладнення структури злочинності.

У розглянутих нами основних причинах правопорушень неповнолітніх, їх соціальної дезадаптації, антисоціальної спрямованості особистості породжують:

- протиріччя між ще й досі існуючими догмами, лозунгами і фактичним станом справ у різних сферах життя, які спричиняють розчарування, падіння авторитету виховних установ, озлоблення;
- кризові явища в економіці, об'єктивно характерні для перехідного періоду, гострий дефіцит і низька якість промислових товарів, продуктів харчування і послуг;
- зростаюча активність «ділків» тіньової економіки, наявність засобів і сфер нетрудового збагачення, бізнес через нелегальні азартні ігри, сутенерство, рекет;
- майнове розшарування суспільства;
- вплив негативного соціального фонду на емоційно-духовний стан суспільства, переважання таких почуттів, як ненависть, заздрість, гнів, злоба, неприязнь;
- відсутність цілеспрямованої молодіжної політики, в результаті чого в державі на протязі багатьох років не вирішуються найгостріші соціальні проблеми молоді;
- відсутність нормальних умов для лікування неповнолітніх алкоголіків, наркоманів;
- крах ідеалів, бездуховність як результат споживацького ставлення до життя, апатія, байдужість до себе і інших, відчуження від школи, знань, сім'ї;
- соціальна незахищеність підлітків, які нерідко стають причиною зривів і конфліктів у сфері навчання і праці;
- наростання альтернативних, неформальних рухів серед підлітків, культ сили, зневажливого, зверхнього ставлення до оточуючих;
- дегуманізація освіти, штучне відокремлення її від виховання, примітивна соціологізація навчальних норм;

- нескоординованість роботи ланок, що займаються профілактикою відхилень у поведінці учнів;
- відсутність позашкільної зайнятості, яка давала б можливість ефективному розвитку процесу соціальної адаптації неповнолітніх;

Висновок. Не лише в Україні та державах, що утворилися на території колишнього СРСР, а також у країнах колишнього соціалістичного табору та й у більшості зарубіжних країн світу на останні роки спостерігається зростання правопорушень та погіршення основних їх показників. Періоди деякої стабілізації злочинності або незначного її зниження, як правило, з невідворотністю змінюються зростанням і подальшим погіршенням її стану, рівня, структури і динаміки. За істотних розбіжностей у рівнях правопорушень в різних країнах першою і визначальною тенденцією в світі, що зберігається впродовж тривалого часу, є їх абсолютне та відносне зростання.

Саме тому проблема боротьби з правопорушеннями є однією з найактуальніших не тільки для України, де вони загострилися через тривалу економічну, фінансову, енергетичну і політичну кризу, але й для більшості країн світу.

Будь-які значні спроби вирішити проблему росту правопорушень у країні залежать від більш масштабних змін в економіці, політиці і суспільстві. Серйозне дослідження злочинності в Україні повинно б розглядати це явище в більш широкому контексті та у всій її складності існуючої в країні ситуації.

Література:

1. Конституція України.
2. Мінченко С. Методологічні аспекти аналізу злочинності в регіоні // Право України. – 2002. – № 4. – С. 114–117.
3. Фролова О.Г. Злочинність і система кримінальних покарань. – К.: АртЕк, 2001.
4. Рабінович М.П. Основи загальної теорії права та держави. Посібник для студентів спец. «Правознавство». – Бородянка, 2004.